

Szücs József:

A tanulói személyiség és a munkához való viszony
kérdései a magyar mint idegen nyelv oktatásában

Minden tanulói kollektíva létének, előrehaladásának, eredményes fáradozásának alapköve a munkához való viszony. A munkához való helyes viszony leginkább az eredményes munkamódszerek kidolgozásával érhető el. A nyelvoktatásban naponta be kell bizonyítanunk a célnyelv elsajátíthatóságát és használati lehetőségeit és olyan egyéni és kollektív tanulási munkamódszerekre kell szoktatnunk a hallgatókat, amelyek biztosítják a fokozatos előrehaladást, a sorozatos sikerélményt. "A tanulók munkájának megszervezése az órán a tanár első legfontosabb feladata."¹ A pedagógus aktivitása tehát a hallgatók aktivizálásában realizálódik, amikor megfigyelésre, megismerésre serkenti őket, a megismerés legcélravezetőbb módszereit igyekszik bennük kialakítani, tekintettel az oktatott tárgya sajátosságaira.

A duális nyelvoktatás /DNYO/ a munkához való viszony paraméterének legmagasabb fokát fejleszti ki e hagyományos oktatási, tanulási módszerhez viszonyítva. A DNYO-ban a tanórán a tanár részéről tudatosan /a növendék részéről nem feltétlen/ "képes a tanár a kommunista munkamorálra nevelni hallgatóinkat, amely morál feltételezi az egyénnek a kollektíváért, a kollektívának az egyénért vállalt felelősségét".²

A kitűzött feladatok megfelelő időben való elvégzése és a kollektíva egy tagjával való rendszeres együttműködés az új munkastílus, munkamódszer a kollektív szemlélet, a kollektivizmus jó iskolája. Elsősorban azért az, mert együttes munkában realizálódik az egymásrautaltság, az együttes munkában alakul ki az együttműködés igénye, az együttműködés alapján lehet legjobban érezni a kollektíva és az egyén érdekeinek, céljainak elválaszthatatlanságát. /KOVALEV im.2./

A DNYO-ban igen magas a két személyre bontott kollektív munka. Szófeldolgozásban eléri a 90 %-ot, szövegfeldolgozásban a 80 %-ot, nyelvtani gyakorlatok feldolgozásában a gyakorlatok jellegétől függően változik 50 és 100 % között.

Ez a tény jelentős változást idéz elő a munkerkölcs, a munkához való helyes viszony kialakításában, mert egy óriási ugrás az álerkölcös segítség elfogadásától és adásától. Pl. a súgás, amely minden esetben negatívumként jelentkezik a frontális oktatásban, a DNYO-ban pozitívumként mutatkozik. Az egymást segítség reális feltételeinek megteremtése feltétlenül hozzájárul az alkotó munkára való neveléshez, az önállóság fokozásához. A tanulás pedig eleve olyan változatossá válik, miután ketten végzik, hogy a megoldás szintű ismeretszerzés csaknem kivételes eset.

Igy válik a DNYO-ban a munkára nevelés egyenlővé a személyiségformálással, s így képes megközelíteni a Makarenkó-i követelményeket: "A munka önmagában, ha nem párosul képzéssel, ideológiai alapokon nyugvó neveléssel, ha nem úgy szervezzük meg, hogy az erkölcsi, politikai nevelés is legyen egyben, ha csak az ismeretek csaknem mechanikus tárolása - az nem munka."³ A DNYO tehát azért képes jelentősen hozzájárulni a kollektív neveléshez, - bizonyos szempontokból jobban, mint a frontális, mint a kiscsoportos, és a programozott oktatás -, mert a tanulótárs /megszervezett/ ráhatása egyetlen oktatási formában sincs úgy biztosítva, mint a DNYO-ban. Egyes pedagógiai, lélektani szakemberek a tanulótárs hatásának /a másik tanulóra/ nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, mint a pedagógusénak /lásd később!/.

II.

A hagyományos oktatás egyik jelentős hátránya, hogy a tanulás a tanóra alatt befejeződik az egyszeri visszajelentéssel. Márpedig "a tanulás a legegyszerűbb és a legkedvezőbb esetben sem fejeződik be a visszajelentés vételével" /KONTRA GYÖRGY,³⁴ a szerző kiemelése/. A duális nyelvoktatásban, tanulásban a visszajelentés többszörös, tehát mindenképpen többszöri megerősítésről beszélhetünk.

Az ismeretelsajátítás szempontjából is előnyös az új tanulási mód, mert két személy együttes munkája lehetővé teszi az állandó, a tanulási, oktatási szempontoknak alávetett kölcsönös és permanens információcserét. A célnyelv elsajátítása nem csupán "a tanár segítségé"-re korlátozódik, hanem a tanulási folyamat megszervezésére is, amely egyéni tanulás, de egyben társas is, kollektív, beleértve a tanár személyét is. Így tehát a munkához való helyes viszony gyökeresen más feltételek mellett valósul meg mint frontális oktatás esetén, vagy csak az egyéni munkára kényszerítő programozott oktatásban.

A munkára nevelésben magas szintű eredményt ott érhetünk el a termelő vagy a tanuló kollektívában, ahol a csoport kohéziója jó. "A magas kohéziós index összefüggésben van 1. a csoporttagok személyes vonzalmával és 2. a tagok közötti interakció lehetőségével"³⁵. Nyilvánvaló, hogy legmagasabb a kéttagúé, de két tagú kollektíváról nem szoktak beszélni, bár az interakciós lehetőség szempontjából, így idegen nyelvoktatási szempontból is /Im. L. a kísérlet alapján készített grafikont, 99. l. 8-as ábra/ a lehatékonyabbnak ez tekinthető.

A duális nyelvoktatásban a 12 fős /tancsoport/ belül a tanév első napjától kezdve 6 párra bontjuk a hallgatókat az interakció megvalósításának érdekében, a második szemeszterben pedig a duális tanulási forma mellett /2 fő/ alkalmazunk 3-as, 4-es, esetleg hat tagú csoportokat is, illetve a 12 főt is, amely lényegében megfelel az egyetemek szemináriumi foglalkozásának, /kiselőadás, vita/

Látható, hogy a csoportkohézió kiépítése fokozatosan történik a kicsitől, a legkisebbtől a legnagyobb felé, ezáltal a nagy csoport /12 fő/ kohéziója is feltétlenül jobb, mint 60 %-os. /L. a 35. sz. ir.adatait/. Intézeti mérést még nem végeztünk, ugyanis több csoport szükséges hozzá. Tapasztalataink szerint azonban már az első szemeszter végére igen szoros a kohézió a csoport valamennyi tagja között, míg a frontális oktatással tanulók között laza a kapcsolat, mert itt a személyes vonzalom kialakítására kevés lehetőség van, illetve egymás segítésére meg szinte nem is ad lehetőséget.

III.

A DNYO-ban növekszik a személyiség szektorainak tartalmasabb megismerési lehetősége a szociatív, a konatív és az intellektuális szektorban egyaránt.⁴ ERNST MEYER a páros munka meghatározásában elsőként emeli ki kooperáció jelentőségét: "Die Partnerarbeit setzt dann ein, wenn zwei Schüler sich gegenseitig helfen sollen oder gemeinsam ein Problem zu lösen haben. Sie ist eine gute Übungsform der Kooperation" 17.1.⁵

A DNYO lehetőséget nyújt tehát a kooperációs hajlam fejlesztésére a kollektív eszmény javára az egoizmussal szemben. Tulajdonképpen még nem eléggé tisztázott, hogy miért jobb a páros, mint az egyedül végzett munka a DNYO-ban, mert hihetetlen, hogy csak az óra jó megszervezésének, a sok gyakorlásnak, a ketten végzett munkának köszönhető. Érdekes kísérletet végzett pl. WOLFGANG AARON,⁶ hogy megállapítsa, milyen esetben legeredményesebb a fogalomalkotás, egyedül, vagy partnerrel. A szerző természetesen több csoportban és több variációban végezte el a kísérlete, és arra a meggyőződésre, eredményre jutott, hogy az utóbbi csoportokban, /párokban/ különösen a komplex feladatok elvégzésében jelentkezett fölény. Más szerzőkre is utalva leszögezi: "two-person cooperative groups showed better memory in concept attainment than individuals and made more efficient use of memory than individuals" /ua. 39.1./. Nem folytatva tovább az okkeresést megállapítható: emelkedik a DNYO-ban a hallgatók színvonaligénye, önért-

tékelésének nívója, teljesítményének realisabb megítélése, amely a munkához való pozitív viszonyt teszi lehetővé. A jobb beszéd-készség, illetve a beszédhelyzetek gyakorisága s módja miatt megállapítható: igen jelentős e módszer a figyelemkoncentráció fejlesztése szempontjából. A dekoncentráltabb, illetve a szétszórt figyelműeket munkára serkenteni, amely a produktív tanulással, illetve a tanulás színvonalának emelésével igen kedvezően hat vissza a hallgató aktivitásszintjére, akaraterejére, az elvégzendő munkához való hozzáállására. Segítséget nyújt a DNYO az introvertált hallgatók zárkózottságának feloldásában, illetve az extrovertáltak közlékenysége részben helyes mederbe terelődik, részben kapcsolódásra kész természetüknél fogva igen jó hatással vannak az introvertált típusúakra, hiszen ambíciójukat tanulótársuk segítségével, buzdításában, a munkatempó diktálásában gyümölcsöztethetik. A helyes munkaviszony, munkamorál serkentővé válik, vagyis szaknyelven megfogalmazva a DNYO, mint motivációs faktor⁷ is szerepet játszik az oktatás-nevelés eredményességében.

A hazai szakírók szintén hiányolják, elégtelennek tartják a kooperációs lehetőséget a magyar iskolákban. "A frontális munka kevesebb módot ad a partneri kapcsolat kiépülésére" - írja Dr. Fülöp Tamásné.⁸ "A tanuló a tevékenységből ki van rekesztve ... nem alakul ki spontán a munkafegyelem és munkaritmus, mert a munkába akkor és olyan mértékben kapcsolódik be, ahogyan és amikor akar... A sok negatív tényező deformításokat okoz a tanuló személyiségében." /im.49.1./

A DNYO spontán munkafegyelemre szoktat, egységes munkaritmus alakul ki, a hallgató hagyományos oktatási értelemben nem akkor kapcsolódik be a munkába, amikor akar és olyan mértékben, ahogy akar, hanem képességétől, illetve akarat szektoraitól "függetlenül" permanens tanulási folyamatban van.

Minden hallgató ugyanazt a munkát végzi ugyanolyan mennyiségben, tehát a differencia főleg az elsajátítás mélységében mutatkozik, de a megfelelő szintet valamennyi hallgató eléri.

A DnyO mélységesen nevelési módszer is "mert érinti azokat a tényezőket, amelyekben élményszerűen jut kifejezésre a más emberekkel való közösség."⁹ /SUCHEDOLSKY 36.1./ A DnyO mint igen intenzív oktatás rövidebb időn belül teszi lehetővé a nyelv érintkezési eszközként való használatát, a beszédképesség bizonyos szintű létrejöttét. Vagyis a grammatikai ismeretek és az új témák révén a tanultaknak pedig az új szituációba való alkalmazása révén kialakul a hallgatók kifejezőképessége. Az együttes munka egymás kölcsönös megismerését szolgálja, és különösen a soknemzetiségű csoportokban egymás országának kulturáját, szokásait bizonyos mértékben a tanulótársától tudja meg a diák, közben megismerve a személyes ambícióit, kedvteléseit, világnézetét stb. Az eddigi nyelvoktatás óriási hiányossága, hogy az elért tudást, a beszédképességet nincs módja gyakoroltatni a tanterem falain kívül, s lehetőleg élményszerűen alkalmazni, használni, sőt a hallgatóra egyéníteni a nyelvet. A Dny O-ban a pár, a két személy alkotja a nyelvi környezetet, egy mikrovilágot, amely lehetőséget nyújt a személyiség minél sokoldalúbb kibontakozásához. A DnyO-ban a két ember együttes munkája lépcsőfok, hid a következő, oktatási szinten egyben a legmagasabb lépcsőfokhoz, a kollektíva előtti szerepléshez /felelés, kiselőadás stb./. A hagyományos oktatásnak óriási hiányossága, hogy az első lépcsőfokról, az egyéni tanulástól egyből a legfelső lépcsőfokra kényszerítette a hallgatót anélkül, hogy a közben lévő lépcsőt, a párok munkáját vagy esetleg a kiscsoportos munkát /3-6 tanuló/ alkalmazta volna.

A hagyományos oktatás e hiányosságának számtalan évismétlő tanuló látta és látja kárát még napjainkban is. Gyenge tanulót, amíg kisebb, számára kedvezőbb mikrokörnyezetben meg nem edződött - legyen az páros vagy kiscsoportos oktatás -, vétek az osztályközösség elé állítani! Amilyen mértékben ambicionálja a hagyományos oktatás a jó tanulókat, ugyanolyan mértékben veti vissza a gyengéket, beleértve a közepesek jelentős részét is. Nem egy tanulóban olyan gátlásosság alakul ki, amely egy életre elkísérei,

mert soha nem volt alkalma a közösség előtti szereplést megszokni.

A DNYO szervezési formája révén, valamint intenzitásával, a hallgató olyan kifejezőképességre és bátor kiállásra tesz szert a megszerzett tudásával, hogy szinte bilincseitől szabadul meg. Feloldási folyamatának megfelelően fokról-fokra megváltozik a munkához való viszonya. /Különösebben azoknál a hallgatóknál tapasztalható intézetünkben ilyen változás, akik csoportváltozás miatt később kapcsolódtak be a DNYO-ba./

"Az emberben kétféle vágy él: - írja SUCHEDOLSKY /im.39.1./ -, a zárkózottság, a magánykeresés, az elszigetelődés és a hallgatás, de ugyanúgy él bennünk az önmagunk kifejezésének vágya... A kifejezés azonban rendszerint saját visszhangját szeretné hallani, és megvannak a sajátos módszerei, hogy az emberek között kapcsolatot tudjon teremteni. Fontos feladat tehát a kifejezőkészség kialakítása. Azok az emberek, akik közismerten nehezen tudnak beszélni magukról, akik ezen a téren gátlásokkal küzdenek, rendszerint boldogtalan emberek, akik terhére vannak környezetüknek."

Ahhoz, hogy az egyén, a tanuló "rendszerint saját visszhangját" hallja vissza, hogy gátlástalanul merjen beszélni, "elszigetelődését" feloldja, a DNYO a legtöbbet nyújthatja a magyar, mint idegen nyelv oktatásában. S amennyiben az egyéni munka után a páros foglalkozás a második lépcsőfok a kollektíva előtti szerepléshez, vagyis az osztályközösség és a pedagógus elismerésének kivívására, - amely természetesen igen hosszú folyamat is lehet pl. általános iskolai viszonylatban, - az újabb és újabb sikeres szereplés megnyitja az utat a kollektívához, a kollektíva elismeréséhez, befogadása nem lesz formális. A hagyományos oktatásban az egyén és a kollektíva kapcsolata igen laza, vagyis a tanulói személyiség /személyiségek/ kollektívára való hatása rendkívül heterogén, mert az óra nem biztosít olyan szervezett, pozitív hajlamokat ápolgató munkaformát, amely kitartásra nevelné, hogy munkája eredményét napról-napra élvezhesse, kifejlődhessenek benne olyan képességek, amelyekkel pozitívan hatna

a tanuló társaira, majd fokozatosan az egész kollektívára. Az un. közepes tanulók munkához való viszonya mindig kockán forog a frontális oktatásban, mert a hagyományos oktatás lehetőségei alapján becsületes, szorgalmas, esetleg megfeszítő munkával sem képesek a jobbak közé kerülni.

A munkához való helyes viszony megteremtése nehéz feladatot ró a pedagógusokra a Nemzetközi Előkészítő Intézetben is. A kiindulási helyzetet megállapítani szinte lehetetlen, hiszen egy-egy csoport tagjai más-más országból, és természetesen más-más iskolából kerültek hozzánk a munkához való viszonyok különböző felfogásával. Megváltoztatása, egységesítése csak úgy lehetséges, ha hozzászoktatjuk hallgatóinkat a Magyarországon szokásos munkamorálhoz, munkatempóhoz, hasonlóképpen a követelményekhez, amelyeknek betartása azzal a tudattal vérteti fel a hallgatót, hogy ha a követelményeinknek megfelelően végzi el munkáját, sikeresen befejezheti az előkészítő intézetet, majd az egyetemet, s ezzel párhuzamosan személyisége gazdagabbá, sokoldalúbbá válik.

A DNYO sajátosságaiból adódó nevelési lehetőségek feltárásának csupán az elején tartunk, annak ellenére, hogy az intézetbe érkezett hallgatókat máris igen sokoldalú hatásnak tesszük ki: információs előadások, nemzetiségi estek, közös kirándulások, nemzetközi jelentőségű ünnepek megünneplése, osztályvönöki órák stb. E nevelési munka elmélyítését, továbbfejlesztését segíti elő a DNYO. Míg az előző ráhatásokban akár állandóan passzív is maradhat a hallgató, addig a DNYO-ban az internacionalista nevelés aktív formája valósul meg, mert - különösen a soknemzetiségű csoportokban -, nem csupán egymást ismerik meg a hallgatók, egymás személyes és az országukból magukkal hozott problémáikat, hanem egymásnak állandóan segítséget is nyújtanak, együtt dolgoznak egy közös célért, együtt örülhetnek sikereinknek, együtt korrigálhatják tudásuk hiányosságait. A nagy társadalmi, országok közötti összefogásnak ezek a mikroszituációi is felbecsülhetetlenül jelentősek, és eddig még fel nem tárt oktatási és nevelési lehetőséget rejtenek. Jó tünetei: a gyors megba-

rátkozás, őszinteség, egymás tudásának, illetve az előképzés és képesség miatti hiányosságok kölcsönös megértése /a hagyományos oktatásban nevetségessé válhat olyasmikért is a hallgató, amiről egyáltalán nem tehet, s ráadásul a kollektíva előtt, míg egészen másképp ítéli meg a közvetlen tanulótársa/, hamarabb felszínre jönnek a hiányosságok /tehát orvoslásuk idejében elkezdődhet/, a tanulásból eredő fáradtságot ketten jobban elviselik, a közös munka sikere gyorsabban hozzájárul a kollektíva kialakításához.

A páros munka feltételeit a tanár teremti meg, legáltalánosabb fogásait hamar elsajátítják, megszokják a hallgatók. A jelenlegi intézeti tankönyvünk is alkalmas DNYO-ra. A hallgatókat a DNYO-ban, mint a programozott tankönyvek esetében, nem maga a tanulandó anyag vezérli, maga a program, hanem egy külön munkamenet, utasításrendszer. /Ez igen jelentős rugalmassága ennek a módszernek, mert a már programozott könyv újabb kiadásáig változtathatatlan, míg a külön vezérlő, a munkamenet könnyen és ésszerű mértékben változtatható, a csoportra, sőt a párokra, ezen belül egy hallgatóra egyéníthető a differenciált oktatás jegyében, ugyanakkor megtartva a hagyományos órakeretet, az azonos mennyiségű anyag elvégzésének lehetőségét.

Az átmeneti nehézségek közé tartozik, hogy az intenzív munkához hozzá kell szoktatni a hallgatókat. A hagyományos oktatásban ugyanis az egyén pl. kollektívának szánt kérdések esetén csaknem 100 %-ig mentesül a gondolkodástól, míg a DNYO-ban elsősorban önmagának kell megoldania a feladatokat, megkísérelni a megoldást, hiszen csak sikertelen próbálkozás után kapcsolódik be a tanulótársa, illetve a pedagógus. A DNYO, amely ízigvérig nevelési eljárás is, a hallgatók kollektív és egyéni megismerő tevékenységének magasfokú megszervezését jelenti, mert erősen befolyásolja "a cselekvés stílusát irányító tényezőket, a felelősségérzetet és az alaposságot... az önértékelés képességét, azt a képességet, hogy ésszerű munkamegosztás alapján mássokkal együtt tudjon működni" /im. SUCHEDOLSKY - a szerző kiemlése/.

A DNYO tehát nevelési szempontból igen jelentős faktorrá válhat intézetünkben. Az általános tapasztalat azt mutatja, hogy mennél kisebb a csoport, annál inkább nő a szellemi megterhelés, de hallgatók, a tanulók, - mint ahogy BELLAY LÁSZLÓ megjegyezte a Tanulószobák helyett tanulóköröket c. cikkében -, "nagyezerűen birják."¹² Vonzó számukra az a sikerélmény is, amelyet a sok szereplési lehetőség miatt a foglalkozások, a tanárok nyújtanak. BELLAY /im./ is hasonló jó tulajdonságait sorolja fel a kiscsoportos foglalkozásnak nevezhető tanulókörnek, mint amilyenekkel a DNYO rendelkezik. "A tanulókörben nem voltak olyan vereseny társak, aki előtt szégyelltek volna megszólalni. Ez a forma - ő kifejezetten gyengébb hallgatókból állította össze kis csoportját, tanulókörét -, segítette megtalálni a már elvesztett bizalmat. A tanár-tanuló kontaktus a sikeres működésben új színt nyert. Segített abban az is, hogy a gyakori közvetlen foglalkozások útján a tanárok jobban megismerték a gyerekek képességét." /im.14.1./ A DNYO azzal, hogy a 12 fős kollektívát a legkisebb kollektíva-egységekre, párokra bontja, szinte maximalizálja a tanulási motivációkat, a sikerélményt.

A DNYO a legelemibb motivációt, a hallgatók cselekvésre való készségét ragadja meg, azt használja fel az oktatás motorjaként, a hallgatót önmagát irányító rendszernek tekinti a tanulásban. Ezért rendkívül fontos a munkához való viszonyának kérdése, hasonlóképpen az önállóságra szoktatása az ismeretszerzés folyamatában. A DNYO körülményei között az önálló tanulmányi munka végzéséhez nyújt segítséget.

A DNYO tökéletesítésével egyre inkább megfelel a korszerű oktatási-nevelési követelményeknek, mert:

- 1/ A tanuló személyiség mélyebb megismerését igényli és teszi lehetővé;
- 2/ alkalmas a pszichikai gátlások leküzdésére.

Az idegen nyelvet tanuló hallgató az egész /tanulói/ kollektíva előtt csak akkor szerepel, ha már a duális /vagy kiscsoportos/ oktatási munkaformákban felkészült, vagyis kisebb közegben megszokta a szereplést.

3/ Alaposan megszervezi az oktatási-tanulási folyamatot, s ezáltal a szellemi megterhelést a sikeres munka érzése követi;

4/ az egyéni és a frontális foglalkozás közé állítja a páros /valamint a kiscsoportos/ munkát, amely alkalmas a sikerre, a hatásképes tudás növelésére, a kollektívába való tartalmasság beilleszkedésére;

5/ tudatos munkafegyelemre szoktat;

6/ növeli a kooperációs hajlamot;

7/ edzi a hallgatók akarateréjét, fokozza szorgalmukat, emeli színvonaligényüket;

8/ fokozza teljesítményüket;

9/ segít az introvertált hallgatók zárkózottságának feloldásában;

10/ az extravertáltak kapcsolatteremtő képességét felhasználja az oktatásban;

11/ nagyon kedvezően alakul az élőnyelv tanulása, a beszéd és kifejezőképességet az addiginál magasabb fokra emeli;

12/ változik és javul a tanulásra való beállítódás - pl. az 1974-75-ös tanévben a 12 fős 0/1-es csoportban a szókinccs el-sajátítása/a felmérés az egész tanév magyar nyelvi könyveinek szavait magában foglalta/ általában 98 %-os volt, igen kis szó-ródással: a legalacsonyabban teljesítő hallgató 94,42, a legjobb pedig 99,90 %-os.

13/ Csökkenti az álerkölcös segítségnyújtást;

14/ egymás segítésére, internacionalista szellemre nevel;

15/ elősegíti a kommunista munkamorál kialakítását;

16/ egymás megbecsülésére, munkájának tiszteletére nevel;

17/ képessé tesz a katasztrófamentes előrehaladásra /évismé-lés elkerülésére.

A munkára nevelés, a munkához való normális viszony megte-remtésében a hallgató és a pedagógus számára is elementárisan fontos, hogy annyi tananyagot oktassunk, olyan tankönyvet /tan-

könyveket/ írjunk, amely már terjedelménél fogva sem példázza elsajátíthatatlanságát. "Figyelembe véve az emberi agy kapacitásának korlátait, nem látszik ésszerűnek az a törekvés, hogy maximális ismeretanyagot raktároztassunk el a hallgatóink fejében abban bízva, hogy... ezt az ismeretanyagot alkalmazzák. Az elsajátítandó tananyag mennyiségi fokozásával szükségszerűen együtt jár a hallgatók aktív munkájának csökkenése, holott a követelmények éppen az ellenkezőjét teszik szükségessé."¹¹ A jelenlegi tankönyv, az I. ciklus tananyagának terjedelme annyira elriasztotta a jó képességekkel rendelkező hallgatóimat is, hogy szinte katasztrófálissá vált.

Szerencsére évek alatt megtanultuk, hogyan lehet a nagy anyagmennyiséget úgy tanítani, hogy ne gátolja a helyes munkaviszony kialakítását. Formalizálódott a csoport létszáma is. A DNYO-val szintén elvégezhető, de nem tanítható, nem tanulható meg az I. ciklus anyaga. "Oktatásunk Achilles-sarka" c. kéziratomban már más szempontok alapján kifejtethető, hogy miért nem elég jó hatásfokú az első tíz hetes oktatásunk, az alapozó szakasz. Az idő szorításában nem tud érvényesülni az a metodikai vezérelv, hogy a nyelvoktatás első stádiumában meg kell tanulni a kiejtést, nyelvünk elemi grammatikai normáit, s a szókincset a tanórán aktívan el kell sajátítani /beleértve az elemi kommunikatív kapcsolatba lépés képességét, a "beszédkészséget", az írást, és az íráskészséget is/. A nyelvoktatás második stádiumában pedig a készségek sokoldalú fejlesztése a feladat, "az élőbeszéd, a köznyelv, a hallásutáni megértés, a fordítás nélküli olvasás igen nagy mennyiségben" - idézi a B.Sz. FOKIN cikkében.¹² SCSEBÁT D.H. HARDING is The New Pattern of Language Teaching¹³ - könyvében pl. igen alapos kezdő szakaszt ír le /phonematization, vocalization, acoustic signifiers, lexical orientation 95.1./ nem hagyományos oktatási forma alapján. Ha a nyelvoktatás stádiumait nem tartjuk be, gátoljuk a helyes munkaviszony kialakulását. Ilyen gátló tényező az I. ciklus szakaszáró szóbeli vizsgája, ahol tételek elmondását követeljük, amelyek lényegében megegyeznek az "olvasmányok" szövegével, illetve tartalmával. Az túlzott követelmény még a legjobb hallgatók esetében is.

A jelenlegi tankönyvek /magyar, fizika, kémia stb./ éppen terjedelmük, valamint a feldolgozás módszerbeli hiányosságai miatt nem eléggé alkalmasak egyéni és kis csoportos munkára. Főleg a nagy terjedelem miatt gátolják a munkához való viszony helyes kialakítását, ilyen formán esik verembe az a jóirányú szándék, hogy elsősorban sok ismeret nyújtásával igyekeznek pótolni, vagy egyenlő szintre hozni a hallgatók tudását.

A munkához való viszony szempontjából igen jelentős faktor, hogy a hallgatók az órán segíthetnek lemaradt társuknak. A segítségre szorulóknak megkétszerezett erővel szoktak ilyenkor dolgozni, hogy utolérjék az egész csoportot, míg magukra hagyva korántsem mondhatnánk el ugyanezt. Ilyen eset - pl. influenza és egyéb betegségek -, viszonylag gyakori, így szinte valamennyi hallgató átéli, gyakorolja a segítő vagy a segített állapotát. Tapasztalatom szerint még a legkitűnőbb képességű hallgatók is szívesen fogadják az ilyen segítséget; azok is, akik segítség nélkül is képesek lennének pótolni a hiányzás okozta lemaradást. Munkerkölcse nevelés szempontjából is nagy jelentőségű ez az eljárás: ha nem ezt tesszük, különösen a gyengébb képességűek pánikba esnek. A hagyományos órákon iskoláinkban elég gyakran elhangzik: "Nem tudom, akkor én hiányoztam." A tanuló, a hallgató a felelősséget objektív okokra hivatkozva elhárítja magától. A DNYO ennek elkerülését is lehetővé teszi, mert szerkezetében is új. A hagyományos óra keretében szó sem lehet ilyesmiről, ez magára hagyja a hallgatót, vagy órán kívüli korrepetálással, pótterheléssel operál, egyszersmind a felelősséget is megosztja.

A szovjet, illetve a nyugati pedagógia és pszichológiai irodalomban gyakran olvashatunk arról, hogy az osztály kellemes közérzete, a jó atmoszféra milyen kedvező hatással van a tanulásra. /HELMUT SKOWRONEK 1970. 15-16./

A DNYO összehasonlíthatatlanul jobb munkaadatmoszférát biztosít, mint a hagyományos oktatás, ahol a hangulatteremtés teljes egészében a pedagógusra hárul, a gépi, illetve az egyéni munkára épülő programozott oktatás meg ki is zárja a hangulatot, mint motivációs tényezőt.

A tanulói személyiség munkához való viszonyának megváltoztatásában, a tanulásra tanításban és az önállóságra nevelésben egy igen jelentős motivációs tényezőt kapcsolunk be az oktató-nevelő munka effektivitásának emelésébe, amikor a DNYO-ba és a kiscsoportos oktatásba az egész órán elvégzendő munkát "programozzuk", táblára írjuk, vagy kézbe adjuk az adott anyag optimális elsajátításának sorrendjét. Ilyen jellegű munkamenetet nem ismer a hagyományos oktatás. A hallgatónak tehát érdekévé válik az idő maximális kihasználása. Ez a láthatatlan hajtóerő - motivációs faktor -, sokkal jelentősebb, mint amilyenek "első látásra" tűnik.

A DNYO előkészítő szakaszában lehetetlen volt nem észrevenni, hogy az elégséges, közepes szintűnek ismert hallgatók csak kezdetben maradtak le jelentősen, amíg a munkatempójuk föl nem gyorsult, de fokozatosan fejlődtek 10-15 % "tűrési határig", majd - esetleg jelentéktelenebb segítséssel -, lényegében azonos időben végezték el a feladatokat a párok. Ez a láthatatlan hajtóerő, amely nem más, mint a munkaszervezés, tanulásszervezés, ésszerű programozás következménye, ahol a munka elvégzését végsősoron nem is a pedagógus diktálja, hanem a hallgató ambíciója, a rész cél megjelölésével felszabaduló tettvágy, amelynek újabb impulzust ad a sikerérzet, a személyt körülvevő munkaláz, munka-atmoszféra. S mindez szülőföldjévé válik egy egészséges verseny-szellemnek. Ez az egyéni, de főleg páros, kollektív munkában kialakult verseny-szellem viszonylag rövid időn belül érezteti hatását az egész kollektívára, nem szólva az ismeretszerzésben betöltött igen jelentős szerepéről.

Például a szép magyar beszéd intézeti versenyére az 1970/71-es M-24-es csoportom valamennyi tagja jelentkezett, hogy az intézet előtt is képviselje a csoportját. Amíg más csoportokból egyetlen hallgató sem jelentkezett, vagy csak egy, vagy csak néhány, a 24-es csoport tagjainak nagy része döntőbe jutott, a döntőben pedig az első helyet kivéve ők foglalták el a helyeket a hatodikkal bezárólag. Az elért eredmény - egyben a versenyben is -, a sikerérzet stimulusát erősíti meg, tágabb értelemben igazolja a tanulás értelmét, a tanulási-oktatási módszer sikerét. /Külön vizsgálat tárgya le-

hetne, hogy milyen aktivizáló hatása van a hallgatót körülvevő munkaléggörnek a helyes beállítódásra, akár a hagyományos pszichológiai értelemben, akár UZNADZE értelmezése szerint./

A DNYO kombinált oktatási forma/RÁCZ im.6001./, legjellemzőbb ismérve két hallgató közös erőfeszítése, tanulása, a társára hatni tudás képessége, amely az ismeretek egyre intenzívebb elsajátításával képessé teszi a kollektívára való hatásgyakorlást is. A hagyományos, illetve a hagyományos intenzív módszerekkel történő foglalkozásokon, csoportokban csak a legkiválóbbak jutnak el erre a szintre, míg duális módszerű oktatásban elvileg minden egyes hallgató. /Azért "elvileg", mert még mindig akadnak a Nemzetközi Előkészítő Intézetben olyan hallgatók, akik egyetemi tanulmányok végzésére alkalmatlanok./

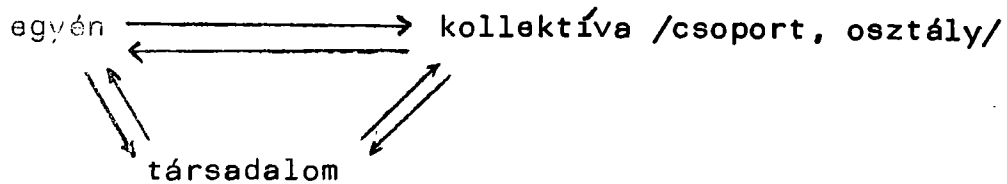
Gyakran hiányzik hallgatóinknál a másokra figyelés képessége. A másokra figyelés képességén nem csupán illemtant értek, hogy ne vágjanak más szavába, amíg az be nem fejezte mondanivalóját - bár ez sem elhanyagolható szempont -, hanem azt, hogy nemcsak nyelvi okok, hanem beállítódási okok miatt is, nem követik a pedagógus magyarázatát. A magyar mint idegen nyelv oktatásában a másokra figyelés képességének fejlesztése többszörösen nehéz nyelvi, kiejtési s egyéb okok miatt, de a magyar nyelvű iskolákban is jelentős probléma.¹² Ha nem ítéljük kielégítőnek hallgatóinknak a tanárookra figyelő képességét, akkor a hallgatók egymásra figyelése még rosszabb képet mutat, s a tanár unszolása is igen gyér eredménnyel jár, különösen ami a gyengébb tanulmányi eredményűeket illeti. A hagyományos oktatás egyik hiányossága, hogy a pedagógust a másokra való figyelés képességének fejlesztésében és nevelésében magára hagyja, míg a DNYO maximálisan bevonja a hallgatókat is.

Nem beszélhetünk jó munkaviszonyról azokban a csoportokban, ahol a másokra figyelés szintje alacsony. A DNYO - és nem különben a kiscsoportos oktatás egyik nagy előnye, hogy a figyelmet a másik hallgatóra való figyelmet, állandóan gyakorolja, olyan az óra szerkezete, a szituáció - az egyéni foglalkozást kivéve - amely állandó és kölcsönös figyelmet feltételez a párok részéről, hiszen a közös munka feltétlen velejárója.

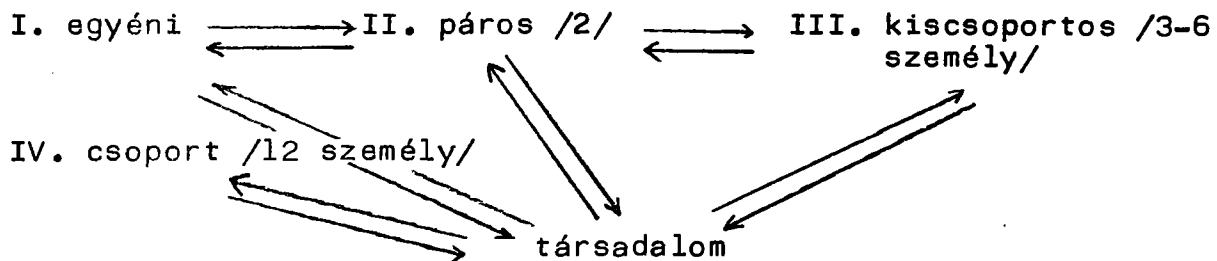
A tartós figyelésre szoktatás elengedhetetlen előfeltétele az idegen nyelv oktatásában az azonnali megértés, a gyors reagálási képesség fejlesztésének. E tulajdonságok megfelelő szintje nélkül eredményes dialogus oktatásról, azaz beszédoktatásról aligha lehet szó. Tehát a figyelmet állandó jellegűvé teszi a DNYO, s ezzel párhuzamosan létrejön a gyors reagálási képesség, amely az élőbeszédre oktatás elengedhetetlen feltétele. Így valósul meg a DNYO-ban a tudat és a cselekvés egysége a hallgatói személyiség cselekvésében, hiszen "a tudatos cselekvésirányítás és szabályozás jellegzetessége éppen abban áll - írja KOSSAKOWSI -, hogy a cselekedetek nemcsak reakciók külső ingerekre, hanem akciók." A permanens akció az intenzív nyelvoktatás kulcsa, ezért tartozik a DNYO legeffektívebb nyelvoktatási formák közé.

A munkamenet, illetve a DNYO igen magasra emeli a tankönyv értékét, használhatósági fokát. A tankönyv pl. egy-egy új anyag feldolgozásánál képtelen kellő mennyiségű, már tanult ismereteket feleleveníteni /ahhoz ismét le kellene írni/, míg a DNYO-ban a pedagógus a munkamenettel, hallgatóink tudása ismeretében jelölheti ki, mit ajánlatos átismételnie az új anyag elsajátítása előtt. A munkamenet tehát nemcsak az új anyag megtanulását segíti elő, hanem a permanens ismétlést is, amely a hagyományos oktatásban leggyakrabban az új anyagtól függetlenül történik. A tanórán történő rendszeres visszacsatolás a már tanult ismeretekre a munkához való helyes viszony műhelyévé válik a DNYO-ban, mert a módszer előidézője egy olyan oktatási eljárásnak, amelyet a hagyományos oktatás képtelen megvalósítani. Ha a hallgatók látják, hogy az ismétlés az új anyag elsajátításában, a asszociációs kapcsolatteremtésben igen fontos helyet foglal el, szívesen veszik mind az egyéni, mind a kollektív házi feladatokat, melynek célja a perifériára szorult tudás visszaszerzése.

A szocialista országok oktatási intézményeinek alapvető nevelési formája a kollektív nevelés. Ennek alapsémája:

A duális nyelvoktatásban a munkára nevelés új területei kapcsolódnak be éppen azért, hogy a kollektív nevelés lehetőségei is megsokszorozódnak. Amíg a hagyományos osztályoktatásban az egyén, a tanulói személyiség közvetlenül áll kapcsolatban szinte állandó jelleggel a nagy kollektívával /az osztállyal/, addig a DNYO -ban az egyén és osztálykollektíva közötti szakasz kettő, esetleg három kollektív, kiscsoportos oktatás jellegű lépésekre, lépcsőkre oszlik. Vagyis a pedagógiai hatásfokot megsokszorozza:

/Az ábrán nincs feltüntetve az iskola, egyetem, vagyis a legnagyobb tanulói, hallgatói kollektíva, miután jelenleg az a cél, hogy kiemeljük a DNYO és a hagyományos oktatás közötti különbséget./

Azt, hogy ezek a lépések az intenzív nyelvoktatás szempontjából miért jelentősek, lényegében a Duális nyelvoktatás /1972/ és A kiscsoportos foglalkozás a magyar mint idegen nyelv tanításában /1972/ c. cikkeimben már kifejtettem. A DNYO cselekedtető oktatási módszer: "A közös, együttes tevékenység nyomán kedvező módon alakul a tanuló viszonya a munkához, növekszik benne a mások iránti megértés, segítség szelleme." /81.1. ZUKOVITS 1972/¹³

Az aktív, intenzív oktatási módszerek meghonosításában a DNYO-ban is mindig tekintettel kell lenni a hallgatók fáradtsági szintjére, különösen a nap utolsó óráiban és a hét utolsó napjain. A túlterhelés, a tútelítettség s az ezt kiváltó fáradtság - illetve a fáradtság mértéke -, gátlólag hat bármilyen munkára, a tanulásra is. A hallgatók teljesítményei alapján megállapítható, hogy az első szakasz kísérleti csoportjaiban ugyanabban az időben következik be a "hullámvölgy", mint a többi hagyományos módszerrel oktatott csoportokban /I. ciklus 3-4. hete/. WALTER R. FUCHS szerint: hogy mikor áll be a "tútelítettség" a programozott oktatásban, az különböző tényezőktől függ: mennyire érdekli a tanulót a tálalt anyag, milyen intenzitással nyújtjuk nekiz anyagot, mekkora intelligenciát és előképzettséget hoz a tanuló magával, milyen szociális környezetből jön, milyen a pillanatnyi hangulata, stb. A legjobb, ha nem engedjük, hogy az "unalom" lábra kapjon. A programozott utasításokban ez könnyebben megvalósítható, mint a hagyományos oktatásban - írja FUCHS az Uj tanulási módszerek c. könyvében. A DNYO-val a hallgató a félévtizedes kísérleti tapasztalatok szerint 4-5 órát képes tanulni, anélkül, hogy a hagyományos oktatásban megszokott módszerrel "lazításra" lenne szüksége. Tehát heti 3 óra laboratóriumi gyakorlattal és 6 társalgással bővítve biztosítja a teljes intenzív nyelvoktatást a bevezető, tízhetes szakaszban. A munkára való nevelés, a tanulói személyiség munkához való viszonyának kialakítása szempontjából a DNYO fölényben van. Jobb a SKINNER-i értelemben alkalmazott programozott oktatásnál, mert egy szocialista társadalom oktatási intézményében nevelési szempontból döntő tényező a hallgatók tanulásának, oktatásának folyamatos megszervezése, amelyre FUCHS nem is tér ki. /Mit csinál a tanuló a többi időben? Játszik? Olvas? Megszervezett-e a szabadidő? stb./ "A korszerűen felfogott oktatás a nevelő- és a tanulóközösség együttes, a nevelő által tudatosan tervezett és tervszerűen irányított közös iskolai tevékenysége" továbbá "a tanulóknak ... az ismeretanyag feldolgozásában, elsajátításában aktívan és öntevékenyen kell részt venniük." /im.328.1. NAGY SÁNDOR: Neveléstudomány/

A DNYO minden tekintetben arra irányul, hogy munkára, tanulásra, önállóságra neveljen. Az ellenőrzést, értékelést és az osztályzást e céloknak veti alá. Pontos követelmény meghatározásával és feladatrendszerével fő problémájának a tanulás-tanítás eredményességét tekinti. A tulajdonképpeni osztályzás, minősítés írásbeli és szóbeli vizsgákon történik intézetünkben, tehát szakaszos jellegű, míg az ellenőrzés folyamatos, illetve a munkára nevelés érdekében is azzá kell válnia. Tehát az ellenőrzés a DNYO-ban mint az oktatás-nevelés szabályozójaként szerepel, összhangban van a magyar mint idegen nyelv oktatásának céljaival, igen nagy jelentőségű motivációs, tehát nevelési faktor, vagyis a munkára nevelésnek egyik legjobb módja. "Ellenőrzés, értékelés, osztályozás a DNYO-ban" c. cikkemben már részletesen kifejtettem az ellenőrzés módját és módszerét. Ha frontális oktatással összehasonlítjuk, még viszonylag kevés létszámú csoport esetén is /12-14/, nyomban szembetűnik a DNYO előnye. Már maga a rendszeres ellenőrzés is munkára nevel, kitartásra, önbizalomra. A hagyományos oktatás ennyire rendszeres ellenőrzést nem ismer, nincs rá lehetőség. Még a legintenzívebb oktatási módszerrel oktatók is a tanórának elenyésző idejét fordítják ellenőrzésre. /Lásd: pl. ZKOVITS IMRE: Az aktivitás serkentő tényezői az oktatásban c. könyvét.1972/ Ha pl. egy-egy csoportban egy kérdés-felelet szituációt képzelünk el, ami nyelvoktatásban meglehetősen gyakori, 14 tanulóból csak egy válaszol a feltett kérdésre. Ezt meg is szoktuk dicsérni, vagyis megerősítjük a választát. S a többi 13 hallgató? Hogyan alakul ezek munkaviszonya? A lehető legrosszabbul. A jobbak eleve elveszik a szót a gyengébbek elől, gyakran hárman-négyen is mondják a választ, a kész megoldást, amikor az osztály zöme még a probléma szituáció átéléséig sem jutott el! Az ilyen módszerek károsak a tanulói személyiség munkára nevelése szempontjából. Káros, mert 1. passzív magatartásra szoktatják az arra amúgy is hajlamos introvertált hallgatókat, s a gyengébb tudású extrovertáltakat is, ugyanis ha az "okosabbak" megoldják a feladatokat, akkor felesleges gondolkozniuk, másrészt; 2. a feladat aktív megoldói között helytelenül értelmezett versenyszellem alakulhat ki, amelyet a pedagógus megerősítéssel, dicsé-

rettel, pontozással stb. még fokoz is. Ha ráadásul még az ilyen előzmények után elhangzik, hogy a termelési versenyekben az öntudatos, a szocializmust építő dolgozók vesznek részt, s ezt a tanulók tudatosan, vagy nem tudatosan összevetik az osztály versenyszellemeivel, rideg dogmává merevedik az egész "verseny".

A duális, a kiscsoportos, a csoportos, illetve az intézeti szintű, az egész iskolára kiterjedő, illetve személyek és a különböző csoportok közötti egységes versenyszellem kialakítása nem "magányügy". Ez az egész szocialista rendszerünk sajátosságából fakad, a szellemi, kulturális és anyagi igényeink magas szintű kielégítése céljából. A közös feladat elvégzéséhez olyan egyéni és kollektív munkához való beállítódást végzünk a tanulók helyes versenyszellemeinek megteremtésével, hogy a termelő vagy az alkotó szellemi munkában is megtartsa ezt a sajátosságát. A szocialista országok egységesen az együttműködési készség szellemében nevelik az ifjúságot. Mint tapasztalhatjuk, országaink között is mindkét sajátosság: az együttműködési és tágabb értelemben a versenyszellem is létezik. A kapitalista országok lényegét tekintve ebben az értelemben nem beszélhetünk versenyszellemről, mert a társadalmi rendszer sajátosságának megfelelően agresszív versenyszellemben nevelik a gyerekeket, a tanulókat. URIE BRONFENBRENER¹⁴

Egyes kutatók felmérései azt bizonyítják, hogy a tanulók nem várják el egyöntetűen a megerősítést, a dicséretet, az osztályzatot egy-egy elvégzett munkáért. Valóban, a vizsgákat kivéve, van-e értelme az osztályzásnak, ha a jegy nem a fejlődés mérfoka, hanem az értékelésé, a mérlegelésé, egyszóval a beskatulyázásé? Senki előtt sem kétséges, hogy az oktatás minőségének megjavítását nem az osztályzatok fogják eldönteni, hanem a tartalmi munka, a munkának olyan megszervezése, amelyben értékeljük bár 1-estől 5-ösre a hallgatók tudását, rendkívül fontos, hogy ahhoz szoktassuk őket - "felnőtt korban" is ellenőrzi, minősíti a munkáját, tehát helyes, ha ezt az iskolapadban megszokja, másrészt "az osztályzatgyűjtő versenyszellem" elkerüléséhez olyan

követelményrendszer szükséges, amely a tanulási folyamatban történő "osztályzaskor" több komponenset vesz figyelembe, mint eddig. A követelményeket bővíteni hagyományos oktatás keretein belül lehetetlen, az adminisztrációs munkák további növelését jelentené, lehetetlen lenne következetesen végrehajtani. A DNYO egyik nagy előnye, hogy a csoportokban egységes és sokoldalú követelményrendszert alkalmazhat, és kisebb és nagyobb terjedelmű részműveleteket, gyakorlatokat is "minősíteni" tud. Ha a pedagógus szükségesnek tartja - a csoport munkaviszonyától függően -, "osztályozhat" lépésenként, gyakorlatonként, óránként, naponként, értékelheti jeggyel az egész heti munkát is. /A hetenkénti gyakorló, ellenőrző, ismétlő órákon sokoldalúan megvalósítható./ Az ilyen osztályzatok az aktivitás serkentőivé, a helyes munkaviszony formálójává válnak, mert alkalmasak lelkesítésre és elmarasztalásra, a tanulói személyiség mozgatóására, mert a DNYO-ban a jegy, az "osztályzat" csak önmagában fogható fel értékelőnek, a többi jeggyel együtt már folyamatjelző. A szélesskálájú követelményrendszer pedig pontosan megmutatja a hallgatónak azt, miből kell többet tanulnia, vagyis az osztályzat értékelő tulajdonsága is megmarad, de nevelési funkciójában is egyenragú lett, sőt az utóbbira tolódik át. A DNYO-ban valójában az egész héten át kapott "osztályzat", jegy így fogható fel, csupán az egész heti munka összesített jegye értékelő tulajdonságú a szó szerinti értelemben. A legintenzívebben megtartott hagyományos órákon /ZUKOVITS 1972/ csaknem jelentéktelenné zsugorodik össze az ellenőrzésre fordított idő, következésképpen összehasonlíthatatlanul kevesebb szerepet tölt be a munkához való helyes viszony kialakításában, a munkafegyelemben, a tanulók aktivizálásában... A magyar mint idegen nyelv oktatásában az oktató-nevelőmunkát csak akkor tudjuk lényegesen tovább javítani, ha a követelményeket pontosan meghatározzuk, több lehetőséget biztosítunk az ellenőrzésre és az önellenőrzésre. A pontos követelmény-meghatározás és a rendszeres ellenőrzés már maga is jelentős motivációs tényező.

Ha a hallgató tudatában van a követelményeknek, s a követelmények elérésének módját is megtanulta - amely végsősoron nem más, mint a tanár jelenlétében folytatott permanens tanulás -, képes a legmagasabb tanulmányi eredmények elérésére. A DNYO-ban a követelményrendszer és az ellenőrzés az oktatási-nevelési folyamat szabályozója, s ezáltal a munkára, az önállóságra nevelés új módszere.

- 1/ A DNYO önállóságra szoktat az ismeretek elsajátításában, növeli a tanulói személyiség tudásába vetett hitét, bizalmát.
- 2/ Alapos és tartós tudásra tesznek szert a hallgatók, mert a jártasságok készségek megszerzésében s annak gyakorlati alkalmazásában aktív módon már a tanórán részt vesznek /pl. páros munkában gyakorolják/.
- 3/ A hallgató sokoldalú munkáját rendszeresen és célszerűen irányítja, az eddigi nyelvoktatási módszereknél eredményesebben és tartósabban elősegíti fejlődésüket.
- 4/ Az irányított, aktív öntevékeny munka olyan munkamorálra nevel, amelyben a hallgató nem külső, hanem belső indítékok alapján cselekszik a DNYO-ban.
- 5/ A munkához való aktív viszony legfőbb forrása a sikeres előrehaladás, a permanens sikerélmény, gyorsul a hallgató előrehaladása.
- 6/ A DNYO az alsóbb szintű oktatási intézmények közvetlen módszerei helyett /anélkül, hogy lemondana ezek szükségességéről/ a hallgatók fejlettségi szintjére tekintettel a sokkal nehezebb, de eredményesebb közvetett módszert alkalmazza mind a munkaszeretetre, mind az önállóságra nevelés, illetve a megbízhatóbb nyelvtudás érdekében.

- 8/ A munkához való helyes viszony megteremtése érdekében a DNYO integrálja a követelményt és ellenőrzést, vagyis a követelmény, cél. s az ennek érdekében kifejtett munka, és ennek ellenőrzése sokkal inkább egységes, összetartozó folyamat, mint a frontális oktatásban.
- 9/ A DNYO-ban az egyéni és a páros szereplés maximálisan biztosított gyengébb s a legjobb hallgatók számára egyaránt /ellentétben a hagyományos oktatással, ahol a "szóródás" nagy eltéréseket mutat/.
- 10/ A DNYO előző tulajdonsága következtében az extrovertált vagy a gyors észjárású hallgatók nem a gyengébb képességűek rovására szerepelnek, tehát megszünteti az ún. "sztár"-szellem kialakulását, igen jelentősen segíti a jó munkalétkör megteremtését.
- 11/ A DNYO-ban a hallgató állandóan gyakorolja egy másik személy véleményének respektálását, szokásává válik az emberi méltóság tisztelet, s így ugyanezt elvárja önmaga iránt.
- 12/ A DNYO-ban a hallgatók, a párok differenciáltabban látják egymás pozitív vagy negatív tulajdonságait, /tudás, képességbeli differencia, mentalitás stb/, tehát az ilyen jellegű óravezetés jobban elősegíti egymás megismerését.
- 13/ A DNYO aktív, intenzív nyelvoktatás, cselekvő, maximális szellemi képességét kifejtő emberré nevel.
- 14/ A tanóra idejének, s általában az idő gazdaságos kihasználására szoktat.
- 15/ Állandó figyelemkoncentrációra készítet, amely megvalósíthatatlan a hagyományos oktatásban, a gépi programozott oktatásban meg annyira intenzív, hogy a szokásos tanórarendszer felbomlásához vezethet.
- 16/ A DNYO-nak hangulatkiegyensúlyozó szerepe van. Elősegíti a hallgató kedvtelenségének feloldását, a nem túlzott mértékű fáradtság feloldását a kellő ütemben végzett egyéni, illetve közös munkával.

- 17/ Növekszik a felelősségérzet a hallgató társának előrehaladása iránt /kollektív szellem/.
- 18/ A tanulást zavaró körülményeket jelentősen kizárja, mert a hallgató aktivitása a munkában realizálódik. Nincs ideje más-sal foglalkozni, fegyelmezetlennedni, társát zavarni.
- 19/ A DNYO előnye a hagyományos oktatáshoz képest főleg abban rejlik, hogy a jó teljesítményhez szükséges faktorokat mobilizálja: alkalmas a hallgatói személyiség sokoldalú fejlesztésére, olyan pozitív tulajdonságok kialakítására, gyakoroltatására, amelyek ma már a szocialista nevelés elodázhatatlan következményei.
- 20/ A DNYO-ban a hallgató állandóan aktívan tevékenykedik akár a munkamenettel irányított egyéni vagy páros munkában, akár a feladatlappal irányított kiscsoportos foglalkozásban. Az ok-tató-nevelőmunkánk célja az aktív személyiség kialakítása. A DNYO lehetővé teszi, hogy a hallgató jellemvonásává, szemé-lyiségjegyévé tegye az aktivitást.

A soknemzetiségű Nemzetközi Előkészítő Intézetben októató-nevelő-munkánk kulcskérdése a munkához való viszony. A munkához való vi-szony kérdése magában foglalja mindazokat az oktatási és nevelési feladatokat - az intenzív nyelvoktatás, a teljesítőképes tudás, önállóság, közösségi szellem stb. -, amely elengedhetetlenül szük-séges az aktív, sokoldalú hallgatói személyiség formálásához, egye-temi tanulmányokra való előkészítéshez. Jan KOMENSKY írta, hogy könyvének, didaktikájának célja az, hogy a tanító kevesebbet ta-nítson, a tanuló többet tanuljon. A magyar mint idegen nyelv ok-tatásában elért eddigi eredmények további fokozása csak akkor való-sulhat meg, ha valóban több önállóságot biztosítunk hallgatóinknak. /FUCHS is az "Uj tanítási módszerek" c. könyvében hasonló módon vélekedik: "... a hagyományos oktatással is tanultak. De közben - elkerülhető okokból - túl sok tanuló marad le. Aki tanít, annak első gondja az, hogy tanuljanak" /im.lo5.1. a szerző kiemelése./ A magyar mint idegen nyelv októatóinak szintén "első gondja az, hogy tanuljanak", dolgozzanak hallgatóink, sikerrel járjon munkájuk.

A DNYO az idegen nyelvoktatás eddigi módszereitől eltérően sokkal nagyobb mértékben épít az aktivitást serkentő motivációs tényezőkre. Így válik az intenzív nyelvoktatás modern, korszerű formájává, a nevelés, a munkára nevelés, a személyiségformálás hathatós eszközévé. A DNYO szorosan kapcsolódik a hazai kiscsoportos oktatáshoz, általa korszerűbb szervezeti formák között történik az oktatás és a nevelés, ellentétben a programozott oktatási formával, megtartja a csoport-/osztály/ és tanórarendszert. A DNYO ugyancsak lehetővé teszi, hogy "a különböző képességekkel rendelkezők szinte azonos színvonalon sajátíthatják el a kötelező tantervi anyagot" /ZUKOVITS im.260 l./. Mindemellett a DNYO a racionális bővítést is lehetővé teszi. "A mi programozott oktatási gyakorlatunkban megmaradt az osztályrendszer több fontos eleme". /L.: uo./ Például:

- "a páros gyakorlat" /ennek intézetünkben a beszédtanításban, a beszédgyakorlatban a tanulás eddig nem tapasztalt intenzív formája, módja valósítható meg/;

- "az eredmények szóbeli közlése" /ez a DNYO-ban, az ellenőrzésben igen sokoldalúan a munkára nevelés igen fontos faktorává válik a követelmény és az értékelés integrálásával/;

- "a tanár az egész osztálynak ad utasításokat" /ez is rendkívül differenciáltan, rugalmasan valósul meg a DNYO-ban. Szükség szerint kollektív munkává változtatja az egyéni és a páros munkát a tanár, munkamenetet alkalmaz stb. /ZUKOVITS im.257.1./

A DNYO újabb bizonyíték arra, hogy /Itelszon, Tallizina, Landa stb. véleménye szerint/ "nem feltétlenül szükséges követelmény a programozott oktatásban a teljesen programozott tankönyv és az oktatógép alkalmazása". /ZUKOVITS im.257.1./ A DNYO a már felsorolt tulajdonságainál és sajátosságainál fogva lehetővé teszi a megfelelő munkaviszony kialakulását, az intenzív tanulási módszerek elsajátítását a magyar mint idegen nyelv oktatásában.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1/ GONOBOLIN, F.N. : Kniga ob ucsitele Izd. "Proszvesenye" Moszkva 1965. id.rész 188 l.
- 2/ KOVALEV, A.T.: Pszichologija licsnosztyi Izd. "Proszvesenye" Moszkva, 1970. 391.l.
- 3/ MAKARENKO, A.Sz.: Összes művei V.köt. Izd. APN SZFSZR, 1958. 116.l.
- 4/ Dr.HARSÁNYI ISTVÁN: A tanulók megismerése Tankönyvkiadó, Bp. 1971 17-22.l.
- 5/ ERNST MEYER: Team Teaching, 1971
- 6/ WOLFGANG ARON: Effects of Social Cues and Task Complexity in Concept Indentification Journal of Educ. Psycholgy, 1967. 58 36-40. /American Psychological Association/
- 7/ Dr.BARKOCZY ILONA-Dr.PUTNOKY JENŐ: Tanulás és motiváció Tankönyvkiadó Bp. 1967
- 8/ Dr.FÜLÖP TAMÁSNEÉ: A tevékenykedő, az önálló munkák jelentősége a személyiség-formálásban Művelődésügyünk, 1971 17.sz. 48-50.l.
- 9/ SUCHEDOLSKY, B.: A nevelés differenciáltsága és egysége KWARTALNIX PEDAGOGICZNI, 1967 N.2. /Kézirat/
- 10/ MOLNÁR ISTVÁN /szerk./: A beállítódás pszichológiája Akadémiai Kiadó Bp. 1971
- 11/ HELMUT SKOWRONEK: Lernen und Lernf-higkeit 1970
- 12/ KISBALÁZS GYÖRGY: Beszéd és magatartás Köznevelés, 1971. 17-18.sz. 33-34.l.
- 13/ Dr.SZABÓ KÁLMÁN im.
- 14/ URIE BRONFENBRENER: Two Worlds of Chilhood - USA and USSR Russel Sage Foundation, New-York, 1970

József Szűcs:

Das Individuum des Studenten und seine Einstellung
zur Arbeit im Unterricht Ungarisch als Fremdsprache

Der Verfasser beschäftigt sich seit vielen Jahren mit den Problemen der Gruppenarbeit und des Dualunterrichts. Seine Erfahrungen beweisen, dass die Effektivität der Unterrichtsstunden, die Sprechübungen in den kleineren Arbeitsgemeinschaften innerhalb der Gruppe, d.h. in Kollektiven von 3 bis 12 Personen, bzw. in der Dualarbeit /Partnerarbeit/ bedeutsam intensiver sind, als die im traditionellen Unterricht. Bei dieser Unterrichtsmethode steht der Lehrer im Hintergrund und hat die Aufgabe, die Unterrichtsstunden zu organisieren sowie die Arbeit der Studenten zu lenken bzw. - wenn es nötig ist - ihnen im Lernprozess zur Lösung der problematischen Aufgaben Hilfe zu geben.

In dieser Abhandlung wird die Wirksamkeit des Dualunterrichts unter dem Gesichtspunkt der Erziehung des Studenten zu einem sozialistischen Menschen analysiert. Schliesslich kommt der Verfasser zu folgenden Feststellungen:

- innerhalb der Gruppenarbeit soll die Partnerarbeit bevorzugt werden. Sie fördert nämlich die Entfaltung des Kollektivgeistes;
- mit Hilfe der Methode des Dualunterrichts werden die Studenten fähig, ihre psychische Hemmungen zu bewältigen;
- durch die Kollektivarbeit steigt die Leistungsfähigkeit, erhöht sich das Wissensniveau;
- Die Partnerarbeit wirkt positiv, da sie in den Studenten nicht nur den Kollektivgeist sondern auch den des Internationalismus und Kommunismus erweckt.

Der Verfasser ist durch seine Erfahrungen und Ergebnissen im Unterricht überzeugt, dass im Lernprozess bzw. bei der Erziehung des Studenten zu einem sozialistischen Menschen, d.h. im Unterricht Ungarisch als Fremdsprache—die Arbeit in der Gruppe in kleineren Arbeitsgemeinschaften, in der Partnerarbeit oder Dualunterricht diejenige Form des Fremdsprachenunterrichts ist, der den modernsten Unterrichtsmethoden entspricht. Er ist der Meinung, dem Dualunterricht sollte Vorzug gegeben werden, um die Unterrichtsziele auf hohem Niveau erfüllen zu können. Der Verfasser gibt auch eine Bibliographie an, die seine Feststellungen unterstützen.

Obwohl die Arbeit etwas weitschweifig ist und die Formulierungen des Verfassers nicht immer exakt sind, gibt die Arbeit Anregungen zum Gedankenaustausch.

Klara Mahr